Posudek diplomové práce

Eliška Zvěřinová, Česká kultura jako zrcadlo politických a sociálních proměn na přelomu 50. a 60. let 20. století, Praha 2025, 95 s., diplomová práce na Ústavu českých dějin FF UK.

Téma z oblasti kulturních dějin československé komunistické diktatury považuji z principu za dobré. Kulturní produkce totiž měla v rámci poúnorového režimu jisté role a poslání. Filmové, literární či hudební počiny byly spojeny s jasnými poselstvími a sděleními. V rámci politiky dějin a identit artikulovaly a reprodukovaly žádoucí hodnoty a normy. Kultura tak samozřejmě není hodnotově neutrální oblastí lidské činnosti. Platí ovšem zároveň, že lze kulturní tvorbu chápat nejen takto „jednosměrně", ale právě i při pohledu do tuzemských moderních a soudobých dějin je zřejmé, že kulturu, potažmo kulturní produkce lze chápat i jako specifický prostor stýkání a potýkání prorežimních i alternativních sdělení. Kultura se stává prostředkem a místem kritických hlasů.

S tímto přesvědčením jsem se s očekáváním začetl do diplomové práce Elišky Zvěřinové nazvané Česká kultura jako zrcadlo politických a sociálních proměn na přelomu 50. a 60. let 20. století. Obratem však musím předeslat, že se jedná o název spíše obecnější a široce koncipovaný. V obhajované práci je totiž především řeč o oblasti literatury a literární publicistiky, když se dílo podrobněji soustředí na časopis Květen. Záměr sledovat politické a společenské poměry právě na příkladu daného časopisu považuji za chvályhodný.

Jak jsem avizoval, z časového hlediska se práce zabývá širším přelomem 50. a 60. let 20. století. Konkrétně je vymezeno v práci zdůvodněnými roky 1956 a 1963. Jedná se o dobu, která je v pomyslném stínu poúnorové revoluční fáze diktatury na straně jedné a na straně druhé ve stínu následujícího reformního období a konečně pražského jara. Z interpretačního hlediska se proto jedná o atraktivní období, v jehož rámci lze skutečně sledovat dynamiku nejen kulturního, ale právě i politického a společenského vývoje. A to autorka jistě činí.

Z formálního hlediska nemám k práci žádné námitky. Jedná se o text čtivý. Autorka zvolila logickou a přehlednou strukturu. Dílo je založeno na pisatelčině dobré znalosti dosavadní sekundární literatury i poctivé archivní rešerši. Právě i z toho důvodu mohu být coby čtenář spokojený rovněž tak s obsahovou stránkou práce. Eliška Zvěřinová přináší zajímavé informace a poučený vhled do oblasti dobové kulturní tvorby.

Pokud však něco v textu postrádám, je to pokus o interpretace. Diplomová práce je totiž v mých očích spíše dílem evidenčním a konstatujícím, upozaděn je však interpretační rozměr díla, v jehož rámci by si kladla autorka dílčí i/či obecněji laděné otázky. Neznamená to, že by si Eliška žádnou nepoložila – za cíl práce prohlásila hledání odpovědi na otázku, jaké místo měl časopis Květen v soudobé literární kultuře. Domnívám se však, že téma (opakuji, že dobře zvolené a atraktivní) umožňuje formulovat a pramenně podložit teze týkající se role kultury (a literární tvorby a publicistiky v jejím rámci) coby výše avizovaného prostředku i prostoru politicko-společenského *vyjednávání* ve sledované době – původně prostranická ideologická krajina se postupně mění v místo a prostředek artikulace a reprodukce nových (nejen tvůrčích) myšlenek a podnětů. Co a o čem nám ale tehdejší diskuze a kontroverze mohou sdělovat? Ve vztahu ke kultuře a jejím aktérům? Odkud čerpá a kde se bere vůle a rozhodnutí nemlčet a jít vlastní (tvůrčí) cestou? Co a o čem nám tehdejší diskuze a kontroverze na kulturní scéně mohou sdělovat v případě politické scény? K možnostem vyjadřovat alternativní názory v rámci poststalinské komunistické diktatury? I v návaznosti na uvedené otázky bych se chtěl autorky v každém případě zeptat, co ona sama považuje za hlavní sdělení své práce.

Obecně však považuji text Elišky Zvěřinové za dobrý a povedený. Její diplomovou práci proto doporučuji k úspěšné obhajobě a navrhuji hodnocení *výborně*.

V Praze dne 27. ledna 2025

doc. PhDr. Jan Randák, Ph.D.